

**Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä  
laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta**

Eduskunta on 17 päivänä lokakuuta 1991 lähettänyt puolustusvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 133 laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta.

Tässä yhteydessä valiokunta on päättänyt ottaa käsiteltäväksi myös eduskunnan 5 päivänä marraskuuta 1991 valiokuntaan lähettämän ed. Pykäläisen ym. lakialoitteen n:o 81 laiksi asevelvollisuuslain 5 §:n muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina puolustusministeri Elisabeth Rehn, hallitusneuvos Pekka Pitkänen ja nuorempi hallitussihteeri Timo Turkki puolustusministeriöstä, vs. lainsäädäntöneuvos Leena Vettenranta oikeusministeriöstä, ylitarkastaja Timo Luomaaho opetusministeriöstä, osastopäällikkö Juhani Uusitalo ja toimistopäällikkö Juhani Seppä sisäasiainministeriöstä, vs. ylitarkastaja Pekka Viljanen sosiaali- ja terveysministeriöstä, neuvotteleva virkamies Matti Pukkio työministeriöstä, lähetystöneuvos Marcus Laurent ulkoasiainministeriöstä, tietosuojavaltuutettu Anna-Riitta Wallin tietosuojavaltuutetun toimistosta, ylitarkastaja Lauri Liusvaara opetushallituksesta, toimistopäällikkö Jukka Pöllänen, kenraaliluutnantti Matti Kopra ja varatuomari Kalervo Artema pääesikunnasta, everstiluutnantti Pertti Suominen Kaartin Pataljoonasta, apulaisosastopäällikkö Kauko Halminen kansaneläkelaitoksesta, opettaja Paula Savolainen Jyväskylän Ammatillisesta Aikuiskoulutuskeskuksesta, vanhempi opettaja Ilpo Helismaa Pelastushallinnon koulutuskeskuksesta, johtaja Aimo Myllylä Vankeinhoidon koulutuskeskuksesta, puheenjohtaja Anders Laurén ja oikeusturvatyöryhmän puheenjohtaja John Rosenback Suomen Varusmiesliitosta sekä lääketieteen ja kirurgian tohtori Heimo Langinvainio.

### **Hallituksen esitys**

Asevelvollisuuslakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että lakiin sisällytetään aseetonta palve-

lusta koskevat säännökset sekä säännökset asevelvollisrekisteristä.

Aseetonta palvelusta koskevat säännökset sisältyvät aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annettuun lakiin (132/69). Lakia on väliaikaisesti muutettu vuonna 1985 annetulla lailla (647/85), joka on voimassa vuoden 1991 loppuun. Siviilipalveluksen järjestämistä koskevat asiat ovat kuuluneet työministeriölle säädösvalmistelua lukuun ottamatta. Valtioneuvoston ministeriöiden lukumäärästä ja yleisestä toimialasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta annetulla lailla (995/90), joka on tullut voimaan 1 päivänä joulukuuta 1990, on myös siviilipalvelusta koskevien säännösten valmistelu siirretty puolustusministeriöltä työministeriölle. Työministeriössä on valmisteltu ehdotus erilliseksi, vain siviilipalvelusta koskevaksi siviilipalveluslaiksi, joka on annettu eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa. Aseetonta palvelusta koskeva säädösvalmistelu kuuluu sen sijaan edelleen puolustusministeriölle.

Aseetonta palvelusta koskevat säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi asevelvollisuuslakiin omaksi luvukseen. Kyseessä on lakitekkinen muutos, jossa aseetonta palvelusta koskevien säännösten sisältö pysyy pääosin muuttamattomana.

Asevelvollisuuslain 25 §:n mukaan väestörekisteri- ja muiden viranomaisten tulee antaa sotilasviranomaisille kutsuntaluetteloiden laatimista varten tarpeelliset tiedot sen mukaan kuin siitä asetuksella säädetään. Poliisin sotilasviranomaisille luovuttamiin tietoihin sisältyy myös yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) mukaan salassa pidettäviä tietoja. Vaikka edellä mainitut säännökset oikeuttaisivatkin myös salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen, säännöksistä ei ole katsottu henkilörekisterilaissa (471/87) edellytetyllä tavalla riittävän hyvin selviävän, mitä tietoja voidaan luovuttaa — ei myöskään, mitä menettelytapoja niitä luovutettaessa on noudatettava. Tämän vuoksi asevelvollisuuslakiin ehdotetaan säännöksiä asevel-

vollisrekisteristä. Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi entistä tarkemmin niistä perusteista, joilla sotilasviranomaisilla on oikeus saada poliisi- ja muilta viranomaisilta asevelvollisten palveluksen ja valvonnan järjestämisessä tarvittavia tietoja.

Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi edellä kuvattujen säännösten lisäksi viittaus pohjoismaiseen asevelvollisuuden ja kansalaisuuden suhdetta koskevaan sopimukseen, ja ratkaisuvalltaa varusmiespalveluksesta vapauttamista koskevista asioista siirretään puolustusministeriöltä pääesikunnalle. Laissa esiintyvä nimike toimiupseeri muutetaan opistoupseeriksi, minkä lisäksi ehdotetaan tarkistusta säännökseen, joka koskee arestiajan lukemista palvelusajaksi. Eräitä maistraateille kuuluvia valituskieltojen vastaanottamiseen liittyviä tehtäviä ehdotetaan siirrettäväksi poliisilaitoksille.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin erikseen annetussa esityksessä ehdotettu siviilipalveluslaki eli vuoden 1992 alusta.

### Käsitelty aloite

Lakialoitteessa n:o 81 ehdotetaan, että asevelvollisuusajkoja lyhennetään yhdeksälläkymmenellä päivällä. Varusmiespalvelusajat olisivat siten nykyisten 240, 285 ja 330 päivän asemesta 150, 195 ja 240 päivää.

### Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä. Valiokunta katsoo, että aseetonta palvelusta koskevien määräysten sisällyttäminen asevelvollisuuslakiin ja erillisen siviilipalveluslain samanaikainen säätäminen ovat perusteltuja

toimenpiteitä, jotka omalta osaltaan selkiyttävät työnjakoa puolustusministeriön ja työministeriön välillä.

Valiokunta toteaa, että asevelvollisrekisteri on henkilörekisterilaissa tarkoitettu henkilörekisteri. Oikeusministeriöstä saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää henkilörekisterilaissa ilmaistujen tietosuojaperiaatteiden mukaisena, että asevelvollisrekisterin pitämisestä ja käytöstä säädetään riittävän selkeästi lain tasoin säännöksin. Vaikka asevelvollisuuslakiin otettavat säännökset asevelvollisrekisteristä ovat erityissäännöksiä suhteessa henkilörekisterilakiin, niidenkin osalta tulee pitää lähtökohtana niitä tietosuojaperiaatteita, joiden turvaamiseen henkilörekisterilain säätämisellä on tähdätty. Asevelvollisrekisteriin sovellettaisiin ehdotettujen erityissäännösten rinnalla täydentävästi henkilörekisterilain säännöksiä.

Lakiehdotuksen 42 c §:ssä säädetään asevelvollisrekisterin pitäjän oikeudesta salassapitosäännösten estämättä saada tarvitsemiaan tietoja muilta viranomaisilta. Koska tiedonsaanti-oikeus ulottuisi myös salassapidettäviin tietoihin, valiokunta on pitänyt tarpeellisena sen yksilöimistä laissa riittävän selkeästi. Valiokunnan ehdottamassa muodossa säännöksestä käy ilmi, mitä tietoja toinen viranomainen on sen nojalla velvollinen luovuttamaan asevelvollisrekisteriä varten.

Valiokunta on myös selventänyt 42 d ja 42 e §:n säännösten suhdetta yleisten asiakirjain julkisuudesta annettuun lakiin ehdottamalla niihin tarkennuksia. 42 e §:ään tehdyllä muutoksella on myös yksilöity, mihin käyttötarkoitukseen henkilötietoja luovutetaan puolustusministeriölle ja sotilasviranomaisille.

Käsittelemänsä lakialoitteen suhteen valiokunta on asettunut kielteiselle kannalle.

Valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

*että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

# Laki

## asevelvollisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan* 15 päivänä syyskuuta 1950 annetun asevelvollisuuslain (452/50) 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti, 34 §, 37 §:n 1 momentti, 44 §:n 1 momentin 2 kohta ja 45 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 2 momentti ja 7 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1980 annetussa laissa (1027/80), 34 § 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (646/85), 44 §:n 1 momentin 2 kohta 25 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (325/83) ja 45 §:n 3 momentti 23 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1169/88), sekä

*lisätään* 23 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 23 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla, uusi 4 momentti, lakiin uusi 7 a ja 9 a luku sekä 45 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 4—6 momentti seuraavasti:

6, 7, 23, 25 ja 34 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 a luku

**Aseeton palvelus**

36 a—36 g §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 luku

**Valitukset asevelvollisuutta koskeissa asioissa**

37 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 a luku

**Asevelvollisrekisteri**

42 a ja 42 b §

(Kuten hallituksen esityksessä)

42 c §

Rekisterinpitäjällä on asevelvollisrekisteriä varten oikeus salassapitosäännösten estämättä saada:

1) *kutsunna*laisen ennakkoterveystarkastuksen toimittavalta terveyskeskuksesta ja lääkäriltä lausunto kutsunnalaisen terveydentilasta palveluskelpoisuuden määrittämistä varten;

2) *sosiaaliviranomaisilta* tietoja asevelvollisen sosiaalisesta ja taloudellisesta tilanteesta, jos tiedoilla on merkitystä päätettäessä palveluspaikasta ja palveluksen ajankohdasta sekä palveluksen järjestämisestä;

3) *poliisiviranomaisilta* tietoja asevelvollisen olinpaikasta tämän sijoittelua ja valvontaa varten sekä poliisin asevelvolliseen kohdistamista, rikkomuksesta tai rikoksesta johtuvista virkatoimista ja asevelvolliseen kohdistetuista seuraamuksista, jos tiedoilla on merkitystä asevelvollisen sijoittelun tai palveluksen järjestämisen kannalta; sekä

4) *väestökirjaviranomaisilta, vankilaviranomaisilta ja viralliselta syyttäjältä* tietoja siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Rekisterinpitäjällä on lisäksi oikeus salassapitosäännösten estämättä tarvittaessa saada muiltakin valtion ja kunnallisilta viranomaisilta asevelvollisia koskevia tietoja, joilla on merkitystä suunniteltaessa ja järjestettäessä asevelvollisten valvontaa, sijoittelua, koulutusta ja palvelusta sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään. (Uusi)

Kansaneläkelaitos on velvollinen ilmoittamaan pääesikunnalle ne (poist.) asevelvolliset, joille on myönnetty kansaneläkelain (347/56) mukainen työkyvyttömyyseläke tai vammaistukilain (124/88) mukainen vammaistuki.

42 d §

Asevelvollisrekisteriin sisältyvien, valtion turvallisuutta tai maanpuolustuksen etua koskevien tietojen salassa pitämisestä on voimassa, mitä yleisten asiakirjain julkisuudesta annetussa laissa (83/51) säädetään.

42 e §

(1 mom. poist.)

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 2 mom.)

Henkilötietoja luovutetaan ja annetaan ainoastaan:

1) rekisteröidylle itselleen ja hänen kirjallisella suostumuksellaan myös muille;

2) asianosaiselle yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain 3 a luvun mukaisesti;

3) puolustusministeriölle ja sotilasviranomaisille asevelvollisuuden toimeenpanoa sekä henkilöstön palvelukseen ottamista ja henkilöstösuunnittelua varten;

4) työministeriölle siviilipalveluksen toimeenpanoa varten; sekä

5) muulle viranomaiselle lain nojalla.

*Henkilötietojen luovuttamiseen ja antamiseen asevelvollisrekisteristä ei sovelleta, mitä yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain 18 a §:ssä ja 20 §:n 2 momentissa säädetään. Pääesikunta voi luovuttaa henkilötietoja erityisestä syystä tieteellistä tutkimusta ja tilastointia tai muuta hyväk-*

syttävää tarkoitusta varten, jos luovutus täyttää henkilörekisterilain (471/87) 19 §:n 1 momentin 3 kohdan vaatimukset.

(5 mom. poist.)

## 10 luku

### Erityiset säännökset

#### 44 ja 45 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

#### Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Samalla valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

*että lakialoite n:o 81 hylättäisiin.*

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 1991

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lamminen, varapuheenjohtaja Laakso ja jäsenet Kasurinen,

Laitinen, Laivoranta, Lindqvist, A. Ojala, Rimi, Rossi ja Vihriälä sekä varajäsenet Jouppila ja Saapunki.

### Vastalause

Yhdymme valiokunnan mietintöön lukuun ottamatta sen 36 a §:ää. Katsomme, että säännös, jonka mukaan asevelvolliset, joita vakaukseen perustuvat vakavat omantunnonnaukset estävät suorittamasta asevelvollisuuttaan aseellisessa palveluksessa ja jotka eivät hakeudu siviilipalvelukseen, vapautetaan aseellisesta palveluksesta vain rauhan aikana, ei ole perusteltu.

Asiaa tulisi mielestämme tarkastella sekä yksilöiden omantunnonvapauden, ihmisoikeusvelvoitteiden että sotilaallisten syiden kannalta. Mikään näistä seikoista ei puolla sitä, että henkilö, jolla on voimakas vakaumus, joka estää häntä osallistumasta sotilaalliseen maanpuolustukseen ase kädessä, voitaisiin edes sodan aikana määrätä aseelliseen palvelukseen.

Tällainen määräys epäilemättä loukkaisi suu-

resti aseettoman vaihtoehdon valinnan henkilön vakaumusta ja voisi aiheuttaa tarpeettomia moraalisia ristiriitoja kriisiolosuhteissa. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaan sellaisten henkilöiden määrääminen aseelliseen palvelukseen, joilla ei ole siihen koulutusta, on arveluttavaa. Aseellisesta palveluksesta vapautetut eivät myöskään jäisi maanpuolustuksen kannalta tärkeiden palvelusvelvollisuuksien ulkopuolelle sodan aikana, vaan heidän velvollisuutensa osallistua muuhun kuin aseelliseen maanpuolustukseen määräytyisi puolustustilain, valmiuslain ja väestönsuojelulain mukaan. Heidän panoksensa saadaan kriisitilanteessa ja mahdollisen sodan aikana käyttöön, joka olisi sekä yhteiskunnan että heidän itsensä kannalta mielekäs ja hyödyllinen.

Lisäksi katsomme, että hallituksen tulisi asettaa parlamentaarinen elin pohtimaan Suomen puolustuksen kokonaisstrategioita muuttuneissa kansainvälispoliittisissa ja sotilaspoliittisissa oloissa. Tässä yhteydessä tulisi myös pohtia sitä, onko asevelvollisuuslaissa säädetty yleinen palvelusaika liian pitkä ja voitaisiinko sitä lyhentää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisena lukuun ottamatta lakiehdotuksen 36 a §:ää, joka hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

#### 7 a luku

#### Aseeton palvelus

#### 36 a §

Asevelvollinen, jota vakaumukseen perustuvat vakavat omantunnonsyyt estävät suorittamasta asevelvollisuuttaan aseellisessa palveluksessa ja joka ei hakeudu siviilipalvelukseen siten kuin siitä erikseen laissa säädetään, on hakeemuksestaan vapautettava aseellisesta palveluksesta (*poist.*) ja määrättävä aseettomaan palvelukseen. Tällaiseen palvelukseen määrättyä sanotaan tässä laissa aseettomaksi.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 1991

**Anna-Liisa Kasurinen**  
**Eila Rimmi**

**Reijo Laitinen**

**Arja Ojala**  
**Jaakko Laakso**

